

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА

Біліченко В.В.

старший викладач,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ТАКТИКА ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПІД ЧАС ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ

В аспекті розгляду проблеми «Тактика діяльності поліцейських під час забезпечення публічного порядку», не буде перебільшенням сказати, що права людини ні в якій мірі не будуть заважати ефективній діяльності поліції, а навпаки, вони – безпрецедентна умова такої ефективності.

Реалізація функцій превентивної діяльності поліції стосовно забезпечення охорони публічного порядку, публічної безпеки, попередження й припинення злочинів та правопорушень, а також виконання інших функцій, покладених на їх підрозділи, становить зміст та сутність адміністративно-виконавської діяльності служби ОВС. Велике число науковців досліджують функції даної служби і направлені саме на виконання основного завдання – забезпечення особистої безпеки громадян.

Тему тактики діяльності поліцейських під час забезпечення публічного порядку досліджував О.Ф. Кобзар у своїй монографії «Поліцейська діяльність в Україні: адміністративно-правовий аспект». Він зазначає, що «служби, які виконують завдання по охороні публічного порядку і забезпечення публічної безпеки, також задіяні в підтримці належного стану публічного порядку на вулицях, площах, транспортних магістралях, вокзалах, пристанях, в аеропортах і інших громадських місцях, а також при проведенні масових заходів і заходів цивільної оборони» [3].

З даним твердженням важко не погодитися, адже українські поліцейські під час забезпечення публічного порядку виконують різноманітні функції. При реалізації своїх завдань здійснюють нагляд за дотриманням посадовцями і громадянами рішень органів державної влади і управління з питань охорони публічного порядку і забезпечення

публічної безпеки. Їх діяльність спрямована на забезпечення адміністративно-правового захисту від злочинних посягань і інших антигромадських дій прав і законних інтересів громадян. Вони вживають всіх можливих заходів для надання невідкладної, зокрема, долікарської і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок різних видів правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я.

«Для виконання обов'язків по боротьбі зі злочинністю, а також функцій з її запобігання, структурно у поліції і при ній створені відповідні управління і підрозділи, таким чином, служба превентивної діяльності при попередженні, припиненні та розкритті злочинів взаємодіє з оперативно-розшуковим апаратом шляхом вживання заходів щодо припинення вчинюваних злочинів.

В Україні за сучасних умов найважливішим завданням суспільства є забезпечення публічного порядку, публічної безпеки та спокою. На державні і громадські установи покладаються завдання підтримання, охорони і зміцнення публічного порядку, публічної безпеки» [2]. Отже, що стосується органів внутрішніх справ, то їхня сутність зводиться до того, що основним призначенням поліції є профілактика і припинення правопорушень, притягнення до відповідальності винних у порушенні встановлених законом правил, захист прав і свобод людини і громадянина, інтересів держави і суспільства від злочинних та інших антигромадських посягань.

«Публічний порядок – це сукупність встановлених у державі правил поведінки у громадських місцях, які регулюються правовими, моральними та іншими соціальними нормами [4].

У своїй фундаментальній праці А.В. Серьогін доречно визначав публічний порядок як «врегульовану нормами права та іншими соціальними нормами систему суспільних відносин, встановлення, розвиток і охорона яких забезпечують підтримку стану громадсько- го та особистого спокою громадян, повагу їх честі, людської гідності і суспільної моралі» [8].

Основне призначення служб МВС України – організація та забезпечення охорони публічного порядку і публічної безпеки, тобто в цілому полягає у внутрішньодержавному забезпеченні правопорядку, який здійснюється за допомогою виконання головних правоохоронних функцій: охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку, а також

надання поліцейських послуг; захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні; цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності; міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів [6].

Необхідно погодитися з Атаманчуком Г.В., який вважає, що «кожне суспільство має можливість нормально розвиватися на базі тільки власної культури, своїх традицій і звичаїв, поглядів та установок, ідеалів та цінностей» [1]. Але використання кращого із світового досвіду, на думку фахівців з питань управління поліцейською діяльністю, є «важливим фактором розвитку органів внутрішніх справ як професійного, ефективного, стабільного та авторитетного органу державної влади» [1].

Вдосконалення управління органами внутрішніх справ має бути тісно пов'язаним із досягненнями зарубіжної поліцейської науки та практики [7].

При охороні публічного порядку здійснюється комплекс заходів, в тому числі і технічних, застосування яких сприяє підвищенню мобільності, маневреності і наступальності підрозділів поліції. А також за допомогою технічних засобів забезпечується управління підрозділами при здійсненні відповідних завдань, тим самим підвищуючи ефективність їх виконання. Вони розподіляються за такою схемою: а) транспортні засоби (патрульні автомашини, мотоцикли, катери, велосипеди, спеціальні автомобілі і вертольоти, автотранспорт для перевезення особового складу і ін.); б) засоби радіо, телебачення, дротового зв'язку і сигналізації (радіопередачі і звуко-посилючі пристрої, телекамери і теле-монітори, телефони, сигналізація різного призначення і т. ін.); в) табельне озброєння, спорядження, спеціальні засоби і апаратура (вогнепальна зброя, засоби особистого захисту, спостереження і т. ін.) [9].

В праці А.А. Каримова «Тактика запобігання та заходи групових порушень громадського порядку і масових заворушеннях» говориться, що «Основним об'єктом масових безладів є суспільна безпека. Додатковими об'єктами є здоров'я та фізичне недоторкування громадян,

а також власність. Розглядаючи об'єкт масових безладів, ми можемо встановити для себе конкретні завдання правоохоронних органів, які силовими підрозділами необхідно вирішити безпосередньо під час попередження незаконних дій. Однією з основних задач є захист життя та здоров'я громадян, нерідко, бунтівний натовп під впливом провокуючих факторів може нанести шкоду мирному населенню, все частіше це буває в цілях попередження та залякування органів влади. Наступною задачею являється захист власності громадян і держави. Перераховуючи суб'єктивні права, слід відзначити найважливішу задачу правоохоронців – збереження існуючого конституційного ладу країни.

В реальності на правоохоронцях лежить інша дуже важлива задача – дотримання принципів гуманності та законності при безпосередньому здійсненні своїх службових обов'язків» – автор – А.А. Каримов – пояснює сутність та об'єкти на які спрямовується тактика діяльності поліцейських під час забезпечення публічного порядку.

У разі якщо виникла необхідність у припиненні масових безладів, органи внутрішніх справ приступають до проведення спеціальних операцій. Спеціальна операція передбачає комплекс узгоджених і взаємопов'язаних за метою, завданнями, місцем, часом і направлених безперервних дій сил і засобів спецпідрозділів (інших взаємодіючих підрозділів органів внутрішніх справ), що проводяться на обмеженій території за єдиним задумом і під загальним керівництвом у встановлені терміни [6].

Даний автор далі продовжує коментувати дії поліції: «існує два способи впливу на правопорушників:

- безконтактний;
- контактний.

Безконтактний полягає у виставленні на шляху просування натовпу засобів примусової зупинки транспортних засобів «Діана», «Їжак», засоби для зупинки людей «Спіраль», бронетранспортери і т. д.; спеціальні засоби «Зоря», «Черемуха», «Бузок», «Лавина» і спеціальні автомобілі [9]. Безконтактний спосіб застосовується щодо натовпу, який пересувається, коли відомий їх напрямок.

Контактний спосіб полягає в тому, що на натовп, в основному, діє група розосередження, основна функція яких полягає в розтині натовпу на частини і витіснення з району проведення спеціальної операції з подальшим дробленням на дрібні групи. Для надання допомоги групі розосередження залучається також група резерву, група блокування та

інші функціональні групи в залежності від завдань, які стоять перед силовими структурами під час проведення спеціальної операції [6].

В процесі діяльності поліцейських під час забезпечення публічного порядку виникає очевидна необхідність у підвищенні стресостійкості співробітників органів внутрішніх справ, особливо при нестабільній соціально-економічній ситуації в країні. В даний час відбувається реформування системи органів МВС, в зв'язку з чим деякі підрозділи скасовуються, змінюються в своїй структурі, що тягне в ряді випадків скорочення особового складу співробітників поліції. Зазначені процеси, безсумнівно, впливають на емоційний та психологічний стан співробітників поліції і, як наслідок, спричиняють виникнення у них тривожних станів, поява стресів і т. п. Також необхідно відзначити, що специфіка професійної діяльності співробітників ОВС передбачає їх спілкування з особами, серед яких часто зустрічаються люди з агресивною поведінкою. У зв'язку з чим співробітник повинен бути готовий до виникнення різного роду екстремальних умов, пов'язаних з ризиком і небезпекою для його життя і здоров'я. У зв'язку з цим постає актуальним питання, що стосується підвищення рівня стресостійкості співробітників до дій в екстремальних умовах [5].

Перш за все, необхідно сказати про те, що в процесі навчання і професійної підготовки співробітників поліції у них повинна формуватися готовність до дій в екстремальних умовах. розвиток професійно важливих якостей співробітників ОВС необхідно також для забезпечення особистої безпеки співробітника [2].

Морально підготовлена особа зможе знайти вихід зі складної ситуації швидше, ніж особа, для якої стрес став несподіванкою. Виходячи з цього, для співробітника ОВС повинні бути характерні такі якості: ділові якості, які включають в себе наявність професійної освіти, досвіду роботи, знання в певній галузі, розуміння і навички, наприклад, користування спеціальною технікою, оформлення документів і т. д.; стабільні особистісні установки співробітника, які полягають в його комунікабельності, винахідливості, рішучості, стійкості характеру, дисциплінованості; спеціальні професійні якості, які полягають в наявності у співробітника знань, умінь і навичок, необхідних співробітнику для виконання завдань по конкретній посаді; інші якості, які можуть послужити основою для якісного виконання співробітником службових завдань.

В даний час існує чимало способів підвищення стресостійкості професійної діяльності працівника ОВС. В першу чергу, це строгий психологічний відбір під час прийому на службу. Чим психологічно стійкіший кандидат на службу, тим легше він буде справлятися зі стресами, що виникають в професійній діяльності. Такий психологічний відбір здійснюється шляхом проведення психо-діагностичного обстеження.

На думку І.М. Конопльової, одним з ефективних способів психологічної підготовки співробітників ОВС є проведення тренінгів і рольових ігор, які дозволяють відпрацювати учасникам елементи спілкування, показати індивідуальні способи і моделі поведінки, взяти участь в обговоренні складних життєвих ситуацій і т. п. [5].

Список використаних джерел:

1. Атаманчук Г.В. Теория государственного управления: [курс лекций] / Г.В. Атаманчук. – М.: Юрид. лит., 1997. – 400 с.
2. Білоконь М.В. Державне управління у сфері охорони громадського порядку : [монографія] / М.В. Білоконь. – Х. : НУВС, 2004. – 700 с.
3. Каримов А. А. Личная безопасность сотрудников органов внутренних дел: учебное пособие / сост. А. А. Каримов, А. К. Иванов. – Иркутск: ФГКОУ ВО ВСИ МВД России, 2014. – 95 с.
4. Кобзар О. Ф. Поліцейська діяльність в Україні: адміністративно-правовий аспект : монографія / О. Ф. Кобзар. – Харків ; Дніпропетровськ : Панов, 2015. – 316 с.
5. Конопльова И. Н. Эффективность тренингов для подготовки сотрудников правоохранительных органов к деятельности в экстремальных условиях [Электронный ресурс] / И. Н. Конопльова // Психология и право. – 2011. – № 1. – С. 13–23. Режим доступа: <http://psyjournals.ru/psyandlaw/2011/n1/index.shtml>
6. Мамай К. В. Діяльність органів внутрішніх справ щодо попередження та припинення групових порушень громадського порядку та масових безпорядків: дис. ... кандидата юрид. наук / Мамай К. В. – К., 2013. – 191 с.
7. Реформирование полиции в странах Центральной и Восточной Европы: Процесс и прогресс / Под ред. М. Капарини, О. Маренина. – К.: Задруга, 2005. – 296 с.
8. Серегин А. В. Общественный порядок и образ жизни / Серегин А. В. // Сов. гос-во и право. – 1978. – № 4. – С. 35.
9. Формы и методы обеспечения органами внутренних дел правопорядка при проведении массовых мероприятий: учебно-метод. пособие / Н. Ф. Бондаренко и др. – Калининград: Калининградский юрид. ин-т МВД России, 2005. – 84 с.